

ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОМПАНІЙ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Ровенська О., Захарова І.

У сучасних умовах відбувається активне становлення взаємопов'язаного світового господарства, що характеризується наявністю власних автономних механізмів: особливими схемами глобального менеджменту транснаціональних компаній, новітніми фінансовими технологіями, зокрема використанням електронних систем телекомунікацій в режимі реального часу для переміщення високоліквідних ресурсів практично в глобальних масштабах. Однак, використання переваг глобалізації поряд з позитивними наслідками породжує низку істотних ризиків для національних економік.

Глобалізація – це процес, який розвивається не тільки на державному, але й на наддержавному рівнях. Звідси і така багаточисельність її носіїв: держави, їх коаліції, міжнародні й неурядові організації. Глобалізація розвивається та має певні мережі: телекомунікації, транспорт, фінанси. Разом із корпоративними мережами існують діаспорні, релігійні. Становлення “глобалізаційного світу” викликає нові протиріччя між країнами та регіонами і не тільки між ними. Сюди втягуються цілі соціальні групи та окремі індивіди. Іншими словами, справжня глобалізація не закінчується винаходом глобальної технології або появою глобальних корпорацій. Це процес, здоровий розвиток якого обумовлює проходження його нормативних засад та цінностей через суспільну свідомість, через глобальні процеси у громадянському суспільстві. Від цього залежатиме, яких рис набере глобалізація в цих країнах або регіонах: позитивних чи негативних.

Розвиток світової економіки характеризується значним зростанням процесу транснаціоналізації. Транснаціональні компанії стали головним суб'єктом економічної діяльності у світовому економічному просторі. Транснаціональні корпорації (ТНК) є основою глобалізації, її головною рушійною силою, несучою конструкцією всієї сучасної міжнародної економіки. ТНК відображають такий стан світової економіки, у якому рух капіталу і технологій набули високої мобільності, саме діяльність ТНК сприяє перетворенню світу в єдине ціле, де окремі частини стають функціонально взаємозалежними, і, де виникають нові тенденції і закони розвитку. Завдяки своїй організаційній струк-

турі ТНК зміцнили свої позиції в системі світового господарства. ТНК, володіючи величезними капіталами, проникли не тільки в економічне життя країн-партнерів, але й у політичне життя, підтримуючи ті або інші партії і спрямування. ТНК здійснюють економічну, фінансову, торгову, технологічну, а на новому етапі і політико-соціальну взаємодію між країнами. Діяльність ТНК принципово змінює картину світу, і тому без урахування цього неможливо аналізувати процеси, що відбуваються в сучасних економічних відносинах.

Серед позитивних рис діяльності ТНК треба відзначити:

1. Організація філій, дочірніх компаній там, де вони "більш усього потрібні". Ріст зайнятості населення, наповнення ринку продукцією, необхідної споживачу.

2. Збільшення податкових надходжень до бюджетів країни, де розміщена філія ТНК.

3. Постійний прогрес діяльності ТНК (ТНК витрачають на наукові дослідження іноді більше коштів, ніж окремі держави).

4. Нові управлінські технології. Це упереджується появою ефективних відпрацьованих управлінських методик, зв'язків, досвіду, аналогічному закордонним компаніям, поява яких у країні свідчить про вихід на новий рівень ефективності та відкриває нові можливості.

5. Підвищення рівня життя населення оскільки «вливання» іноземних інвестицій супроводжується зниженням цін, підвищенням якості товарів та розширенням асортименту.

6. Стимулювання росту продуктивності праці, внаслідок чого збільшується об'єм виробництва, зайнятість залишається на стабільному рівні.

Також треба назвати і негативні риси діяльності ТНК, серед яких:

1. ТНК, маючи сильний вплив на економіку країни, може в ряді випадків протидіяти їй, відстоюючи свої інтереси.

2. Часто ТНК намагаються "обійти" закони (приховування прибутків, вивіз капіталу з однієї країни в іншу тощо).

3. Встановлення монопольних цін, що дозволяють отримувати надприбутки за рахунок споживача.

4. Диктат лише власних умов, не зважаючи на інтереси держави, в якій перебувають.

5. Полярізація доходів. Країни, які швидко розвиваються входять в коло багатих держав, а бідні все більше відстають від них. Різниця у доходах породжує міжнародні конфлікти.

6. Глобальна нестабільність у зв'язку з взаємозалежністю національних економік на світовому рівні.

7. Загроза національному суверенітету, що супроводжується переходом контролю над економікою окремих країн від суверенних урядів до найсильніших держав, багатонаціональних або глобальних корпорацій і міжнародних організацій.

8. Економічні війни, які відбуваються внаслідок зростання ролі економічного чинника в політико-військовій потузі держав.

Світовий досвід підтверджує життєвість і ефективність об'єднання капіталу в рамках транснаціональних корпорацій, що дозволяє прискорити оборот фінансових ресурсів, скоротити витрати за рахунок розвитку усередині ТНК систем взаємозаліків і платежів, збільшити частки ресурсів у грошовій формі і мобільність перерозподілу, можливість підписання важливих договорів.

Сьогодні в Україні діють кілька десятків великих ТНК. Україна розглядається ними переважно як ринок збуту продукції, а не як промислова держава. Такий висновок можна зробити, лише поглянувши на список глобальних брендів, представлених на вітчизняному ринку. Coca-Cola, Samsung, Toyota, Nestle, Nokia, Metro, Hewlett-Packard, British American Tobacco та інші ТНК орієнтуються на споживчий попит. Виняток - Mittal Steel, для якої її український актив - Криворіжсталь - проміжна, а не кінцева ланка виробничого ланцюга. Споживчі ТНК не просто заходять на вітчизняний ринок - вони його завойовують. Виняток - ринок алкогольних напоїв. Українські виробники не лише не страждають від напливу закордонних гравців, а й самі активно тіснять конкурентів на російському, європейському і навіть американському ринках.

Потрібно сподіватися, що на тернистому шляху інтеграції економіки України у світову економіку а також у міжнародні економічні відносини, ТНК будуть відігравати роль каталізаторів подолання внутрішньої кризи і реалізації реформ у зовнішньоекономічній сфері. В даний час щорічні іноземні інвестиції ТНК значно перевищують об'єми міждержавного кредитування.